

Landskap: Skåne Upptecknat av: J. Bengström
 Härad: Örnstads Adress: Vinkelgat., box 236, Kungälv
 Socken: Högestad, Baldning, Lönså Berättat av: densamme
 Uppteckningsår: 1938 Född år 1864 i Högestad

Uppteckningen rör Lickan.

Ydrattslekar.

Några ungdomar har kommit samman i en bond-
stuga, eller leon i skolåldern.

En säger:

Vad shall vi leka? Katten ska vi steka,
Med romfrön rå, och skinnet på.

Leka, är ju att roa varandra och ett trevligt tids-
fördrive. Inomhus lekar skiljer sig från utesle-
kar. Att dansa kallades icke lek. Göttna ringen,
göttna en sko, göra konst, gå blindbock, se om
sin sjuka farmor, rädda stjärnor, stjäla plisch, sko
Blacha, taga ett mynt ur ett fat vatten med
munnläpparne, göttna hrid, gissa nätt, fjärra,
det är svinga med en liten snurre på hooet, dra tavel,
och kortkonster. När ungdomen skulle dansa sade de:
vi ska gå till dans. Utelkar voro: bollspel, kugelspel,
leka trille, leka enheleken m. fl.

Det kostade penningar att anskaffa spelman och dens uten
musik var ju tomt och andefattigt, men andra
lekar kunde både äldre och yngre ungdomar deltaga
uti, utan att göras några ekonomiska uppeffringar.
Någon var ju längre kommen än andra i konster.
Han vill nu visa sina konster och de övriga vill
ju gärna se konststygget. Att få en jung svänga
runt på en målspets eller att fästa ett mynt på si-
dan på en dörr, kunde inte någon, men sedan
konstnären visat dem kunde de.

Mycket med "travchantor", mer och mindre vid-
lyftiga och invecklade gjorde dem mycken lurvadbrag.
Att lösa knepet i en vidlyftig "travchanta" var något
men icke tröttna på. Vanligen kunde ingen lösa
knepet förrän konstnären visat dem. För 80 år sen
var detta en mycket omtyckt lek. Kunde man lösa
en fick man snart se en vidlyftigare, och återigen bet,

Den vidlyftigaste av alla "travekontor" jag har hört om -
Lalas var Sinelairs Bajor, med 80 ringar.

Leka = icke Låka. Alla möjow kallades gemensamt:

Leka. På vårsidan en söndag före middag. Här har du
vad? ja, har vad i massen å lekt. Had lekte di?
Di lekte ball, enheleken, klände-musen, tos teg, dras knv,
lyfte härandra, fru roga hasor, dra kattastrive, non kate
en travekonta, jore konstur me en pengg, gatte gäter.
En kom me ett å en auen me rod aued, så vi har
hatt rolet.

Non fricka friska ägg, men ja vile inte sli mina
gramme ägg itw. Di försäkte krysta, ed ägg itw, men
di kane inggen.

Lek och Låt. Lekar är att roa varandra. Men låtar:
är inte detta att mmeicera. Skoflek kallas nog lek, men
är ingen lek utan då man gör konstur med den.

Till exempel: priffleken = kortspillet, men då man spelar priffle

Yngst ord heter lekan. d. v. s. beträffande leksten.

Lehsch, Lehsfull, Lehsenrat, allt ~~vörigt~~ är ren kin-
nesiska.

Ydrottslekar roa man sig med under sommaren
vid den torra årstiden, om söndagarna, d. v. s.
frökjan ^{i kyrkan} gick man inte församma, men den va-
ra ju inte hela dagen. Då lekte man ball,
spela kugle, lekte trille, gicka fyrke d. v. s.
singla pronger. Ringst och midrommar vanligast
till någons danskeana. Ungdomarne voro delade
i gilleslag. Vid bröllop, torvgille, slättergille,
klinegille endast dens. De som icke kunde
dans, sitta i stugan och spela kort. Inga
andra lekar förekom vid dessa tillfällen, men
det är att märke: inga yngre ungdomar
gick deltaga i dessa gillen. En och annan
söndag om sommaren dans å en lags, ån hos en, ån
Skriv endast på denna sida! hos en annan.

Ungdomarne lade ihop sig ut till spelmannen och
konsten kunde bjuda brännvinsbrä, men dylika
gillen var av noll och inte värde.

Att vara tillräckligt många för att kunna leka
berodde på vad man lekte. För man kunde spela
kägla, picke fyra, lyfta på en sten, teja en tumme
råg från golvet och lägga upp på sin axel. Tas tag,
dras hno, dra kattstrive m. fl. Det var också
i ballspel och änke leken man hörde vara flera.
Om sommaren lekte man boll och dansa karfots
på landvägen i byen.

Lekearne under julen i bondstugorna voro stilleritt-
ande leken. Både på gördelplaten och omkring å-
leggunderna en ganska såla.

Ja, det var egentligen inte mycket de lekte.
De hade ju inte jussuset, för att spara på tänd-
stulpa de i mörkret en tid om kvällen.

Man skall inte föreställa sig att ungdomens nöje, att det ena avlöst det andra, ä, nej. Ungdomens nöjen voro mycket tunnslädda. Drängarne måste om söndagarne stå och göra träskor till sig och fästmän. Pigan sy på lossor till fästemen och laga klär till sig själv. Ögje-pigorna skulle flytta ä vunnit ögje å kregg. Någon söndag skulle drängen gå hem och gå ansad klär. Och det hela var egentligen mycket tåmt och andfattigt mat nu.

De som lo sig färr hallkar fick vara med i de äldres gillur, men en som lot sig färr ögje-påg fick inte vara med. De kunde ju inte utföra sådana arbeten som en vuxen dräng. Något prov avlades aldrig, för att gå upp i drängsällskapet. När ungdomarne samlats i lagan, på en gräshall sade en: ska vi leka trille, en smena; nej, vi leka boll, så kan pigorna vara med.

Lekarne voro så att säga muntrationsfester för att bereda varandra nöjen och dessa lekar vare en sorts tidsfördriv, att sitta hemma alla söndagar hade blivit för mycket enformigt och ungdomen hade behov av att komma tillsammans och lekas.

Man kan säga att vid enskiftets införande dödades alla sådana lekar. Då gärdarne lågo i byn hade ungdomarne lätt för att samlas, men sedan de blevo spridda fingo de långa vägar att gå och de gamla lekarna glömdes snart. Mejsjungsingen höll i sig långt. Ungdomen hade behov av att fortfarande komma tillsammans. För 60 år sen höga den vuxna ungdomen i de sacher som hade egna bönder att lägga ihop jesningar till stora balar, där både bond söner, bond döttrar, tjänste drängar och tjänstefigor deltago.

Bönderna hade bättre koningshus än torverbönderna.

Bonddötter och pigor köpte tyg till kläder och
klädde sig fins som grevinnor och 4 á 5 hr perst.
Deingo sitta till bords att äta och finsa dröcker.
Denna galoppen kunde icke hoveriköndene följa.
Finga andra lekar än dens och hootspel.
Det gamla var förgånget. Lite gille gjorde även
hoveriköndomen, men dessa stå som tomma
nallor mot de förra, men böndernas söner
och dötter voro förmär än den övriga ung-
domen. Sålunda blevo de en och en gång
bjudna till ett bondbröllop, men ingen dräng
eller piga fick delta i en sådan fest, ja,
deingo vid ett sådant bröllop inte ens kom-
ma in i stugan. Så att det sista århundradet
liknar inte det förra. Ungdomene kunde ä
hoveriköndsen secker skaffa sig sådana yppiga
kläder ej heller skaffa pennningar till 5 hr perst.

Brutling.

Detta kallades: tas tag. Vanligen var det blott två av de starkaste som "tas tag". Alla tag och midjetag. Deingo icke börja att brattas förr, än de fått sina riktiga tag. Alla tag: en övertag och en undertag. Nu börjar vi säga den ene. Den ene har ett knep för sig att sätta sitt ene ben inom den andres och hilla honom omkull. Den andre företår knepat och låter inte lura sig. Men en av dem dukar under och så är det inte mere med det. Ska vi ta ett midjetag, ja, då går an och resultatet blir det samma. Den kraftigste ligger ner den svagare, men äro de några lunda jämnstarka kan de brattas en tid innan en faller.

Brattrelag fanns inte. ja måtte gässa. Så kragetag var endast pojkar, en kraftig döing skulle

Bryta arm.

De sätta sig vid sidan om bordet mitt emot
varandra. Sätter armbågarna på bordet och
taga fast i varandras händer, med högra
händer. Tagar fast i bordet med vänstra
handen. Nu börjar vi. Nu sökes de pressa var-
andras arm till till bordet och en dukar
fort under. Den som dukar under måste ge-
nast ge tappt, ty den förnimmar att han
mött sin överman.

Dras kno gör till på samma sätt. Men
sticker långfingret inom den andres långfinger,
håller i bordet med vänstra handen och nu
börjas det. Den ene dukar fort under.

Markus och Lukas: en synnerligen på lek.
Leha betyder poa varandra, göra varandra
glada.

Lägga benen frä nachen. Därtill fordras vig-
het. Endast ett ben om nachen tur jag sett.

Bitu sig i stortan. Stå frä huvudet.

Gå frä händerna, gå frä styltor. Till dessa
lekar fordras en viss övning.

Gå upp bakbunden her jag sett någon kunnat.
Som frav visande en viss stypha. Men tygs
med båda händerna i över kanten frä en stol
och vrider der uppfåt, gör armarna framåt
sträck och tillbaka, den som kan göra detta
oftast är storhast.

Genomförrående lekar: spädda psyha,
Mala malt, skjuta träha, Morhus och Dukus
m. pl. äro icke värda att kallas lekar.

Slå varandra örfiler med flata hander, eller
med knytnävar med tummen inne i handen
her jag icke hört för. Lekar är icke det samma som

De förräde lekar utfördes sällan. Vid Begm. voro
dessa lekar för 50 år sen: "Spämma kyrka."

Mala malt, skjuta kråka och Markus och Lukas,
De locka gattiga pojkar till att låta sig så behand-
las, men det gick icke mer än en gång. Sedan
gingo de uppsäga en annan okunnig pojke.

Sådana lekar, som de sistnämnda utfördes på
gräsmark i en moss, o sommar. Markus och
Lukas på stugugolvet, så och mala malt.

Skjuta kråka på en hård mark skulle pojken
kallja "blagen. Klämma musen: på en ängsmark.
Denna lek kallades även klämma "Göingin."

Den som skall ligga skall ligga på bröstet, och en
lägger sig på hans rygg. Sticker sine armar under den
underskas armar och sammanknäpper sina händer
över hans hals. Nu skall den liggande resa sig med
denna lördan. Men han kan icke räta upp huvudet.

Leh.

Presens

Singularis

Jag leker.

Du leker.

Han leker.

Det leker = barnet.

Hon leker.

Imperfektum. Singul.

Jag lekte kall igår.

Du lekte kall igår.

Han lekte kall igår.

Hon lekte kall igår.

Det lekte = barnet med dochar.

Imperfektum

Jag skall leka kall i morgon.

Du skall ~~leka~~ leka kall i morgon o. s. v.

Presens

Pluralis

Vi leka

De leka

I leken kall idag

Imperfektum.

Pluralis.

Vi lekte kall igår.

De lekte kall igår.

Imperfektum

skola

Vi ~~skall~~ leka kall i morgon.

De skola leka kall i morgon.

Läha är ett värde av helt annan betydelse än leha. Sök Doctorn, han kan läha sären. Nu börjar sären att lähas. Såret är nu läkt. Såret läktes fort sedan Doctorn ordinerat salvan.

Låtar, är nog då man musicerar med olika instrumenten, en sorts musik.

Stå på knä vid det brukar man vanligen på ängsmark och grepp fast med händerna i gräset.

Naturligtvis om sommaren.

Bitar i tån. De voro alltid sittande, men de som kunde bita sig i tån gjorde detta med lätthet även om de stodo på ett ben.

Kasta smörgås. Fågelistan 28. För det första visste allmogem i Skåne inte vad smörgås var för något för 70 år sen. Man sade: Smörmad.

Denne lehen kallas i Hemstads härad: Skå Sisk.

Den som går stenen att studsa på vattne^(i fallet)llar värst =
duktigast.

Slå upp fjällkniv. Denna leken var allmän.
Det erfordras en viss knyck med handen, ty en
dräng nära $\frac{1}{3}$ storhane än en annan kunde icke
slå upp knivbladet, men den svagare kunde.
De kraftige gjorde vad i dess förmåga stod, men
misslyckades, men så snart den svagare fick
fatt i knivens flög bladet upp.

Att lyfta handen högt upp för att få fart var
meningslöst. Den svaga gjorde en liten knyck
och bladet flög upp.

En kull var en allmän lek å gräsmark som
somnaren, men jag vet inte vad leken kallas.
Men att slå kull heter den icke i Skåne.

Jag tror den heter: slå kullerhutta.

Få ska hjälpa di å slå en kullerhutta.

Kulla kröte. Endast en man i stöten. Ligger sig

på en brant kott hachakälla. Ligger armarne i kors över

detta kallades: rulla tunne. Skriv endast på denna sida! bröret och rullar om några

serv.

Gå i säch. Skånsha lundsbyggden har vid någon
fest om sommaren ute i det gröna anordnats en
kapplöpning i säch som utfördes av minderåriga
pojkar. Man drag sächen öfver pojken ben och
band den om midjan. Ett kort avstånd till målet.
Men de hade brätt om för att komma först och
följden blev att de fölla omkull och blevo för-
senade, men reste sig ånyo och fortsatte.
Ett litet pris var vanligen utfäst för den som
kom först till målet. Det såg lustigt ut när
de fölla omkull. De sprango vanligen på en gräs-
matta. En pojke sade: man skall sätta fättorna
i hönan d.v.s. en fot i varje hönan hålla hatt-
nen spränd och ej trampa för ~~länge~~^{långt} steg så
segrar man, ty de som hästar för mycket
faller och blir försammade. Sådana lekar fördom
ofta för. Det var ett nöje att se dem.

Pojkar, minderåriga slaga kullerbentta. De sette händer och huvud mot marken, slog upp benen och föll ner på ryggen. Vanligen på en gräsmatta om sommaren.

Slå seärmulla.

Detta konststycke har jag endast sett en pojke som kunnat utföra. Han slår sig ner åt sidan, faller på ena handen, sedan på andra, sedan på en fot och på andra foten, som ett hjul åt sidan, men detta måste gå med snälltägs fart.

Endast en pojke i Baldringe kunde utföra detta konstarbete. I Gäddede var det modernt att pojkarne för 50 år sen övas på att slå saltmörter.

Sätta grytor: flichorra hade långa fjortelår från sig, de svängde häftigt om några beov och hade sig häftigt ner och fjorteln blev stående utspänd ett ögonblick.

Springa i kapp. Detta hette å allmogespråket i
Herrestads härad: springa vajarha.

Fantigast säger en pojke till andra pojkar:
Ska vi springa vajarha ti järed. Jag blev
fyr = först, ja lå and, ja lörding. o. s. v. 200 m.
På början för 1870 talade drängarna i Högestad skapade span-
mål till Benestads gård. Treå Slago vad om att först
kunna springa till Benestad km. De slago vad om
en kanna brännvin. En styv kilometer fjälvägen.
Komma nära krudet föll den ene och dö oöverblickligen.
1893 låg jag för Fornäs lantmannaskola, nära Stillinge.
Nu mer led. En elev och jag bodde för Stillinge. Någon
elev stod utanför om middagen vid Fornäs. Jag
sade: skall vi springa i kapp till Fornäs. ja, kör.
Omkring 1 km. Elevena raspa: ge dig inte Bergström.
Han var mig så nära, att han tänkte kugga fast i mig,
han raspa mig på axeln, men kunde inte komma närmare.

skjäftat slag i honom när vi stanna, så att man kunde höra det vid sidan om honom. Hade vi haft något längre väg, hade han säkert störtat. Vi sprang bara för nöjes skull.

Pojkarna när de skulle rida ut i fjälds-marberram med ryggsäde: ska vi rida vajalua och det har åstad.

1895 när jag var ladugårdsföreståndare i Stora Herrestads gård var jag och Inspektoren ute ridande i Herrestad masse. På hemvägen sade jag: shall vi rida i kapp? Vi hade vardera en lagom häst. Min häst var yngre och jag kom en hättlingd före. Inspektoren sade, att min häst slog gouskon upp i ansiktet på honom, så att han måste ge tappit.

En pojke sade till en annan om kvällen: ska vi knappas och se vem som kan fortast dra an på. = kläda utav sig.

Englyftning en lek från Småland.

En person lägger sig och man gattar under denne med
frehingret, 4 på varje sida. När man hörs säger en:
nu, nu skall alla lyfta och draga in ett djupt ande-
drag. Det ansågs att luften då skulle hjälpa till vid
lyftningen. Men jag anser att personen lyfter upp
med den kraft man använder i fingrarna, så att
det hade nog inte med lufttrycket att skaffa.

Blindbock.

Man binder ett huvudkläde för ögonen för en pojke =
en bonlek i en stuga. Nu skall han göra armar
utåt sträck och säga tåga fast en gusse eller flicka.
Kan han ta en, blir den sedan blindbock. De greja
för honom med fingrarna, han vänder sig hastigt,
men lyckas inte få fast någon. Så fortsatte de
och en annan blir frivilligt blindbock.
Ja, det är litet som roer ett barn.

5345

Bryta arm. Dras kno.

jag har ej hört andra namn på dessa kraftprova.

En ketta strive: Man binder ihop ett rep med omhring 2 elnors öglor, lägger sig på marken, om sommaren, eller på ett loft om vintern. Man lägger bagen om halsen vid nacken, så och den andre. Händerna stödja de mot marken eller loftet. Nu krypa de baklänges ut i sin stad och nu gäller det som som är styvare i halsen. Den ene kan krypa baklänges och dra den andre med sig. De sträta emot med händerna så gott de kunna, men en får ju ge tappet. En dränga ligger mellan kraftiga drängar.

Då de tas tag, var det alltid aelutag, eller midjetag. Lämre gången får jag ha övertaget, växling vid brättning då man använde midjetag. Det var vanligen ett par av de starkaste drängar som togs tag, men ännu valdprovet togs tag om sommaren.

Mala peppar. Sid 41.

Det går så till som här beskrives. De springa omkring
säger vov, men det gäller att icke släppa vovens händer.
Något annat namn för denna lek har jag icke hört.

Vaga salt. Tillgår så som här beskrives. Det hestigaste
är, om det är en dräng och en flicka. Dets värlas skratt-
retande.

Pulle tjul. Jag har sett pojkar utföra denna lek,
men jag tror det hette: slå kullerbutta.

Kasta i kuff. Lyfta upp läret och kasta en sten fram
åt förekom, men sällan, men däremot slå sink,
och slå med en stenslänga var mera allmänt.
Man häller en kull opp i luften och skulle se vem
som kunde kasta högstet bäst.

Längdhestning: man ville se vem som kunde
driva en liter sten långt fram. Kastning mot mål:
spela högle, spela kag. En mängd ord i dessa följeliter är

Skriv endast på denna sida! för en Skänning senhinseska.

Leha betydde roa varandra, liceda varandra
 glädje och ett angenämt tidsfördriv. Då många
 ungdomar kommo tillsammans och lekte före-
 förekom inga rådehar, det vill säga, sådana
 som för någon voro matbjudande. Vid fastlags-
 gille, påskgille, Majgille, var det endast dans, men
 men deremellan kunde pojkar och dröngar samlas
 några i en leongård, då lekte de: gömma ringen,
 ska här, ska där, ska runt omkring. De satta på
 galvet i en ring med upphöjda knä och skon gick
 från en till annan och sökanden kunde inte finna
 den: Alla sade: ska här, ska där, ska runt omkring.
 När de gömde ringen sade de: denna ringen den skall vandra
 från den ene till den andra, låt den gå, låt den gå,
 låt den aldrig stilla sig. De antlo då i en ring, stoler och bänkar.
 Skrivs den 2 maj 1938 / Sökan, misslyckades,

Bergström / detta sjöngs.